

יום חמישי י"ב בכסלו התשס"ח, יום חמישי י"ג במרחשון התשע"ב
נושאי השיעור:

שיעורו של מרן ראש הישיבה
רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל

ניתן לשמוע את שיעורי של מרן זצוק"ל בערוץ קול ברמה או ב'קו בית נאמן': 079-9270505

בבית הכנסת "אהבת התורה - איש מצליח" רחוב הרב עוזיאל 43 ב"ב.

בית נאמן

כיצד מחנכים? (הולך סובב על דברי הרמב"ם פ"ב מהל' תלמוד תורה ה"ב)

ההכנות לשבת בנחת ובסבלנות (הולך סובב על דברי הבא"ח ש"ש פרשת וירא ה"א)

א. ספר "ארים נסי". ב. תפלה של רבי יהודה פתאי זצ"ל. ג. הגהה בדברי הרמב"ם (שם). ד. חינוך באהבה. ה. לחבק את התורה. ו. מי שיתרגל ב"שנים מקרא" יראה שזה קל. ז. ההכנות לשבת יהיו בנחת ובסבלנות. ח. זהירות מהכנס.

ארים נסי

א. [אחר קריאת התהלים כדרכו של מרן זצ"ל לקרוא תהלים בתחילת הדרשה בליל חמישי אמר מרן רבנו זצ"ל:] הפסוק הראשון [במזמור צ"ז שקראנו] **רומז על הספר "ארים נסי" על מסכת יבמות** שהופיע ברוך ה' בשעה טובה. כתוב כאן: "ה' מלך תגל הארץ ישמחו ארים רבים". **ישמחו** גימטריא 'בני ברק', **ארים** גימטריא 'מאזוז', **רבים** גימטריא 'מאיר' עם הכולל. ו"עם הכולל" הכוונה שבעזרת ה' יהיה עוד ספר ועוד כמה ספרים... הספרים עולים עשרים וחמשה שקלים לספר לבחורי הישיבה בלבד, "לאכלה ולא לסחורה" (ע"ז דף ס"ב ע"א)... לאחרים אני לוקח שלושים. **וגם זה על פי הגדול היה מגיע יותר, אבל אני לא עושה ביזנס.** אז תלכו לרבי הראל זנזורי והוא ימכור, הוא ממונה על המכירה. ספר ארים נסי על מסכת יבמות, מי שלא למד יבמות, **בשביל זה יש מבוא.** אתה יכול לקרוא במבוא כל מיני דברים שאינם קשורים ליבמות כלל ועיקר... אני כותב מבוא, שאפילו אם רק גמרו דף יומי של יבמות, יהיה להם מה לקרוא... ומי שרוצה ללמוד יבמות עם החידושים - אדרבא, עוד יותר טוב. הלילה זה אזכרה של הסבא רבא שלי [רבי רחמים מאזוז זצ"ל מח"ס "כסא רחמים" על התהלים] - י"ג כסלו תרס"ט - עברו מאז תשעים ותשע שנים, וזה "סימנא מילתא היא" ש"ארים נסי" הגיע בזמן הזה.

אם לבו לא לב אבן הוא מוכרח לבכות

ב. עכשיו עוד משהו, יש בחורים שעושים הלילה [ליל י"ג בכסלו התשס"ח] תיקון כרת, ואנחנו עומדים לפני 'ועידת אנאפוליס' [ועידה שהורכבה מנציגי מדינות וארה"ב, שעסקה בענייני ארץ ישראל ואויבינו הקמים לכלותינו החפצים ליטול חלק בארץ] שאנחנו לא יודעים מה יצא ממנה, צריך להתפלל הרבה. אז אתם קוראים תהלים לפי החלוקה, ויש כאן **תפלה של רבי יהודה פתאי**. אז כמו שאתם אומרים -י-ה איום, זכור היום, ברית שבעת תמימין" בין הקטעים של התהלים, יש כאן תפלה על שרה אמנו, ועל רבקה, ואחר כך על רחל. **ועל רחל זה הכי הכי מרגש.** כשאדם קורא אותו, **אם יש לו לב אבן, לא יבכה. אבל אם הלב שלו לא עשוי מאבן, הוא מוכרח לבכות.** אני על כל פנים לא יכול לקרוא אותו ככה סתם, **אי אפשר.** קראתי אותו בלילה שהתפללתי שלא יעלה פרס בבחירות, כי אז אמרו שפרס יחלק את ירושלים. והנה עכשיו כל אלה הבאים אחריו, בעונות הרבים לא שווים פרוטה אחת. כשקוראים את זה, חולצים את הנעילים ויושבים ככה על הרצפה. במקום לחלק את זה, חשבתי שבאברהם [בתפלה שאחר ספר ראשון שבתהלים שהיא בזכות אברהם] נקרא את של שרה, ביצחק נקרא של רבקה, וביעקב נקרא של רחל, זה צריך להיות החותם.

1. דרשה זו ממרן רבנו הגדול זצ"ל הכ"מ נמסרה לבחורי ישיבתנו הקדושה - ישיבה גדולה ביום חמישי י"ב בכסלו התשס"ח. תודתנו נתונה לקו 'בית נאמן' על שהמציאו לנו שיעור זה ושכמ"ה. **המערכת.**
2. א"ה. ואכן, זכינו שאף שעד אז יצאו פחות מעשרה ספרים מכתבי הקודש של מרן רבנו הגדול, כעת אנו עומדים על קרוב לארבעים ספר ועוד הוד נטויה ב"ה. יזכנו ה' לראות את כל כתבי ידו יוצאים לאורה. אמן. **המערכת.**

וכדאי כשתגיעו לדוד בסוף התהלים, תקראו של כל האמהות ביחד. תצלמו את זה, יש כאן שלושה עמודים, לצלם אותם לכל המשתתפים עשרה או יותר. (חשבתי להביא מהבית ושכחתי).

"ולא מכה אותם מכת אויב מוסר אכזרי"

ג. פרק שני של הרמב"ם הלכות תלמוד תורה הלכה ב': **מכניסין את התינוקות להתלמד** - לא כתב הרמב"ם ללמוד, כי התינוק הוא לא לומד כמו שאנחנו לומדים ככה. אלא הם לומדים - "א" - "א", "א" - "א", "א" - "א". מספרים להם על חנה ושבעת בניה, אומרים להם: "לא ולא" וזהו... אומר לו המלך: תשתחוה לפסל, אומר לו: "לא ולא" ויוצא להורג. הילדים שיהיו בריאים לא יודעים מה זו המלה "הורג" ומה זה "לא ולא"... אבל המחזה הזה חודר לילד הקטן שיהיה בריא שנמצא בתלמוד תורה. והוא חוזר ואומר "לא ולא"... מה זה "להורג"? חושב להפסקה... הוא לא יודע. זה "להתלמד". שהלימוד יהיה חביב בלבם באהבה. **לפי כח הבן ובנין גופו** - לפי הבריאות שלו. **פחות מכן שיש אין מכניסים אותו. ומכה אותם המלמד** יש לו רשות **להטיל עליהם אימה, ולא מכה אותם מכת אויב מכת אכזרי.** יש פסוק בירמיה - **כשהרמב"ם כותב הוא משלב פסוקים, צריך לטעום את הטעם של הלשון של הרמב"ם** - "מכת אויב היכיתך מוסר אכזרי" (ירמיה ל', ד). לכן אני חושב שיש פה טעות סופר, לא "מכת אכזרי" אלא "מוסר אכזרי". פרנקל מה כתב? [אמרנו למרן רבנו זצ"ל שהוא כתב כהגהת רבנו, ואמר רבנו:] ודאי, ככה הנוסח. אבל המדפיסים לא יודעים. למה לא יודעים שזה פסוק? חשבו, מה זה "מוסר אכזרי"? המוסר זה דיבור? אבל זה פסוק בירמיה! "מכת אויב היכיתך מוסר אכזרי על רוב עוונך עצמו חטאתך". **והרמב"ם לוקח פסוק ומשבץ אותו, "משובצים זהב"** (שמות כ"ח, כ').

חינוך באהבה

ד. היום יש לנו בעיה בחינוך. רוב המחנכים לא למדו איך לחנך. יש אנשים שמטבעם יודעים לחנך. יודעים שצריך לחנך, וצריך לעמוד על הדברים, אבל באהבה. תאהב את הילד, ואל תהיה "ראס בראס" - ראש בראש. אתה אומר - אני אומר, אתה אומר - אני אומר. יש תלמוד תורה אחד, יש שם ילד קטן בגיל שש, ובהסעה אין עליהם משגית. ומה קרה? בהסעה אסור לילד לזוז ממקומו, אז הוא הלך והחליף מקומו. נתנו לו לשבת כאן, והוא הלך למקום אחר שיש לו חבר שם. ומי שיושב טוב בהסעה, מקבל כרטיס שהוא יושב טוב בהסעה. אז מי שממונה על כך לא נתן לו כרטיס, כי הפרעת. מה הוא עשה? לקח את שאר הכרטיסים שהיו לו מימים קודמים, וקרע אותם. ככה אתם לא

3. א"ה. באותו יום (י"ב כסלו תשס"ח) הועלו עצמותיו של הרה"ג רבי מסיעד מאדא ר"צ"ל מג'ראב לירושלים, ומרן זצ"ל נכרה לא יכל להשתתף, והתעניין בזה בפתיח דרשתו: משהו היה היום בירושלים? באו רבנים? מי היה? וענו למרן זצ"ל: **הרב עמאר, הרב אמסלם, הרב צמח, רבי דוד עידאן, רבי אשר חדא, והבן [של] רבי מסיעד.**

הדלקת נרות	מוצ"ש	ר"ת
י-ם:	16:10	17:22
18:02		
ת"א:	16:26	17:23
17:58		
חיפה:	16:14	17:21
17:56		
ב"ש:	16:27	17:24
18:00		

להכות בכלל, אבל לפעמים אתה מוכרח להכות. והיה את רבי ברוך טולידאנו, שהיה מכה את הבנים שלו והיה בוכה. אמרו לו: אבא למה אתה בוכה? אמר: "אני בוכה שאני מוכרח להכות אותך". ומה יצא מחינוך כזה? שכל הבנים, וכל הנכדים, וכל החתנים שומרי תורה ומצוות, כולם יראי שמים. ככה זה כשאתה מכה מתוך אהבה. לא מכים מתוך שנאה, "אני אתנכם בך חצוף שכמוך, ככה אתה עושה? תעוף מכאן, תלך לעזאזל!"... אתה יודע מה שאתה עושה כשאתה שולח אותו "לעזאזל המדברה" (ויקרא ט"ז, כ"ג)? כל הרחוב כולו מדבר, כולו מדבר שמם, כל העבירות שבעולם יש ברחוב, הכל הכל. והלואי שהאברכים שלומדים בכולל אינם נכשלים! בתורה יש מקום מפלט מהעבירות, התורה נותנת לנו חיים.

וכל השנאה שביניהם נמסה!

ח. אני אספר לכם משהו שקראתי היום. יש תלמוד תורה שכל הלומדים שם הם בנים של חילוניים. כנראה הוא ברמה טובה. ויש שמה ילד בן שמונה, והילד הזה אבא שלו שונא אותו, ככה זה, הוא לא יכול לסבול אותו, לא יודע למה. פתאום יום אחד האמא מתקשרת לתלמוד תורה ואומרת: "היום המאושר בחיי זה היה היום, בזכותכם". שאלו אותה: מה קרה? אמר להם: הילד הזה הגיע היום הביתה, והיה עושה שיעורים שלו, אביו הגיע, והוא קם. אבא שלו כעס עליו, אמר לו: חצוף, תמיד כשאני בא אתה מפסיק את השיעורים שלך! אמר לו: אני לא מפסיק שיעורים, אלא למדו אותו בבית הספר כשאבא נכנס, צריך לכבד אותו ולעמוד. האבא שמע דבר כזה, השתומם. נישק את הילד, וכל השנאה שביניהם נמסה! אתם יודעים בזכות מי? בזכות הרמב"ם. הרמב"ם אמר (פ"ו מהלכות ממרים ה"א) שאפילו האב רשע מצוה לכבד אותו. יש ויכוח בזה, הטור (יד"ד סי' ר"מ) סובר אחרת, ויש גמרא בבבא מציעא (דף ס"ב ע"א). עיין באר"י נסי (שם) ששמע אחרת, ויש שיכתבו על זה ספיקות ושאלות ומקורות והסברים ופלפולים בלי סוף, אבל "הרמב"ם קבע ומי ישיבנו" (ע"פ איוב כ"ג, ג'). תכבד את האבא אפילו שאבא שלך לא שומר תורה ומצוות! והאמא אומרת: "תודה רבה, זה היום הכי מאושר בחיים שלי!"

כל מי שלומד בישיבה נחשב כילד

ט. תלמדו את החינוך של התורה, כל מה שלומדים פסיכולוגיה ודברים כאלה, את זה אפשר למצוא בתורה. אבל אם התורה לא אומרת לו את הדבר, כי הרמב"ם לא כתב מפורש שאם אדם יקרע את הכרטיס [לא] יוסיפו לו שעה, לא כתוב ברמב"ם דבר כזה... בשביל זה יש דברים של היום שמלמדים איך מחנכים. תבין את נפשו של הילד! כל מי שלומד בישיבה עד גיל מאה הוא נחשב ילד. מתי אינו ילד? כשמשתחרר ונעשה עצמאי. לכן כל בחור בישיבה - ישיבה גדולה או ישיבה קטנה - הוא ילד בנשמה שלו. תתייחסו אליו כילד.

טעם בלימוד

י. לפיכך לא יכה אותם בשוטים ולא במקלות - קל וחומר שלא יגרש אותם - אלא ברצועה קטנה. אתם יודעים מי אמר כך - "כד מחית, לא תמחי אלא בערקתא דמסנא. דקרי קרי, דלא קרי ליהוי צוותא לחבריה" - כאשר אתה מכה, אל תכה אלא ברצועת הסנדל, מי שלומד - לומד, ומי שלא לומד - שיהיה לפחות צוותא לחבריו? (רב (ב"ב דף כ"א ע"א). למה נקרא רב? אומר רשב"ם (עיין בבבא בתרא דף נ"ב ע"א ד"ה אבא) שהוא היה רבן של ישראל. בא לבבל, והיה רבם של ישראל. הבנים שלו לא היו תלמידי חכמים, אבל הוא החזיר את התורה לבבל במשך שמונה מאות שנה! והוא אמר איך מחנכים - "בערקתא דמסנא" - ברצועה קטנה של הנעליים. הרב יוציא אותה, יטול את הידים, יעשה לה הכנה, ויאמר לתלמיד: בוא הנה צדיק, תן לו מכה אחת שתים, ויאמר לו: "שב. זה לא כואב, אבל תדע לך שאני כועס. הבנת? אל תכעיס אותי". ויושב ומלמד כל היום כולו ומקצת מן הלילה, כדי לחנכם ללמוד ביום ובלילה. ולא יבטלו התינוקות כלל - התינוקות

5. אברך אחד שלח לי מכתב עם מאה וחמשים עבירות שהוא עשה, לא תתארו לכם. "לא יאמן כי יסופר" (ע"פ חבוקק א', ה'), בא לכאן בוכה בדמעות שליש. אכל חזיר, אכל גבילה וטריפה, אכל בשר בחלב, נכשל בכל המכשולות שבעולם, שלא תתאר שבדורנו עדיין יש מכשולים כאלה! כל מה שכתוב בפרשת אחרי מות וקדושים הוא עשה. איך אדם מגיע לזה? הוא מגיע. וזה לומד ב'כולל', אם היה ברחוב ה' יצילנו. בא אחד בן ארבעים ואחד, והוא עומד למות, בקשו "תברך אותו". למה עומד למות? ממחלה פלוגית. למה יש לך מחלה כזו? בגלל שעשה עבירה מסוימת. שאלתי אותו: למה עשית עבירה? והוא אומר: מה אני אעשה? איך אפשר לחיות בלי עבירות?! בתורה יש מקום מפלט מהעבירות, התורה נותנת לנו חיים!

6. אמר לבנו אייבו בפסחים (דף ק"ג ע"א) "טרחי בך בשמעתא ואתה לא מבין, מה אעשה לך? בוא ואגמך מילי דעלמא" - (לדוגמא: שתהיה סוחר, תעשה כך ותעשה כך. אל תמכור סתם, אלא תקבל במזומן. ואל תמכור בצ"קים שאחרי חודש חזרו כולם... תהיה בן אדם). הוא לא הצליח בו, אבל היה לו בו אחר שנקרא חייא. והיה "בר אוריין" - בו תורה. בברכות (דף י"ב סוף ע"א).

נותנים לי כרטיס? אני מצפצץ על הכרטיסים שלכם... מי שיש לו שכל מבין, כשקרע אותם, שככה חמתו, ולא תוסיף עליו עונש, כי הוא יודע שהוא מפסיד. מחר חברים שלו יקבלו פרס על עשרה כרטיסים או עשרים כרטיסים, והוא לא מקבל. אבל מה עשו לו? אמרו לו: "העזת לקרוע את הכרטיסים היקרים שלנו? היום אתה לא תצא בשעה אחת כמו כולם, אלא תישאר עוד שעה!". צריך לומר להם תודה שהודיעו להורים... שבוע שעבר היה מקרה כזה, לא הודיעו להורים והאמא מחכה ומחכה, והילד לא הגיע.

אתה בן ארבעים והילד בגיל שש, אתה ברמה שלו?!

ה. הילד הזה כאב לו, בסך הכל מה הוא עשה? החליף מקום למקום, זה הכל. לא לתת לו כרטיס מספיק. הוא רוצה להראות שהוא מדוכא, לקח את הכרטיסים וקרע אותם. אחר כך הוא התחרט, וגם כשקרע אותם הוא בכה. מה אתם עושים לו? אתה ברמה שלו? אתה בן ארבעים והילד בגיל שש, אתה ברמה שלו? תגיד, אתה נורמלי? אתה מוחנך? אתה מבין נפשו של הילד? מוחנך אחד הלך לרבי יהודה צדקה ואמר לו: "תברך אותי שאצליח בחינוך". אמר לו: "אני מברך אותך שתבין לגופם של התלמידים". אמר לו: תברך אותי שאני אצליח בחינוך, אמר לו: זהו, זאת ההצלחה. ולא דוקא תלמיד בגיל שש, כל זמן שהאדם לומד יש לו יצר הרע, יש לו משהו פנימי שלו, תמיד לגשת אליו בסלחנות וברחמים. קל וחומר שלא להתעלם מההורים, כשההורים מטלפנים: "איפה הילד?" אין עונה. "אין קול ואין עונה ואין קשב" (מלכים א' י"ח, כ"ט). אם אחד ההורים חס וחלילה חולה לב, יכול לקבל התקף לב כמו כלום, וזה בגלל טפשות של איזה מדרך או איזה מוחנך "חמור חמורתיים בלחי החמור" (שופטים ט"ו ט"ז), שהשאר את הילד שעה בשביל כרטיס! שמעתם שטויות כאלה? בשביל כרטיס משאירים את הילד שעה בלי להודיע להורים? צריך שתהיה אחריות. איפה האחריות? פעם אחד בא לחזון איש ואמר לו: אתה יודע, הרופאים אמרו לי "אם לא תחתום על ניתוח, לא נקבל עליך אחריות". אמר לו החזון איש: אל תחתום. הרופאים מקבלים אחריות? איזה אחריות הם מקבלים? (החזון איש לא אמר 'אחריות', אלא 'אחריות'). והיום אותו דבר, רוב המחנכים אינם יודעים לחנך, לא מקבלים אחריות... את הילד זורקים לאבדון, את הבחור זורקים לאבדון. אינם יודעים שאחר כך ישלמו על כך!

כל אלה ילדי ישראל! תתייחס אליהם כבן

ו. פעם בא רב ליטאי לאדמו"ר מליובאוויטש סמוך לחנוכה, ואמר לו: למה כבודו מקרב את פלוני שהוא מחלל שבת, למה לקרב אותו? ולמה כבודו מקרב אנשים חילונים, למה נותן להם שיחות וחדידות וכו'? אמר לו: תגיד לי, אם הבת שלך חס וחלילה עשתה משהו, תקרב אותה או לא? אמר לו: זו הבת שלי! אמר לו האדמו"ר: כל אלה ילדי ישראל! תתייחס אליהם כבן, תתייחס אליהם כבנים. בסופו של דבר אותו רב הליטאי קרה לו דבר כזה, הבת שלו הדרדרה לחלוטין, ואחרי שנים רבות ביקש ברכה וחזרה בתשובה. הסיפור הזה לא כל כך מדויק, אני לא זוכר את כל הפרטים, אבל את המוסר שלומדים ממנו צריכים להבין. אל תזרוק ילד! אל תזרוק ילד! תדע לך שכל ילד זה עולם מלא. יש את רבי עדין שטיינזלץ שמאות אלפים בעלי תשובה לומדים בגמרות שלו. (עד שהיום בא לו מתחרה - 'שוטנשטיין'. למה לא באתם מהתחלה? לא מעניין אותי). והבחור הזה חזר בתשובה בגיל שש עשרה. תתארו לכם כל אחד שחוזר בתשובה, כמה הוא צריך להילחם עם העבר שלו, לכל אחד יש לו יצר הרע גדול!

"אני בוכה שאני מוכרח להכות אותך"

ז. מה פירוש הדברים? אתה [המחנך] כמו תינוק? קרעת כרטיס, תבוא תשב שעה שעתיים? איפה האחריות? אז הרמב"ם מלמד אותנו שיש מקל על השלחן, הילד רואה אותו "אוי ואבוי", הילד מסתכל על המקל מכל הצדדים שלו ומפחד אם הוא ילד קטן. והיום גם עם המקל לא משתמשים. רבי ניסן פינסון (שיחיה) פעם בא לרבי חיים מאדאר שהיה מלמד תלמידים בכיתה של גמרא, וראה שיש לו מקל על השולחן. אמר: הוא משתמש בזה? והוא כאב לו, הוא סיפר לאבא ע"ה ואמר לו: "זה בסך הכל רק להטיל אימה". יש קיצוניות לא

4. כמו שאני הייתי פעם. אשר מזרחי זכורנו בברכה בא ל"אור תורה" - בית הספר בתונס, כי צריך ללמוד פיוט ומנגינות. הביאו אותי, וכולם שם גדולים, בני עשר - אחת עשרה. ואני לא מבין מה זה, הוא לובש כובע אדום כזה מרובע כמו צילינדר, ומאחורי הכובע יש הרבה חוטים שחורים שנמשכים מאחורה, ויש שם מקל ארוך, והוא מנגן. לא רציתי ללכת. אני לא יכול להבין את המנגינות האלה. לא מבין אותם. ראה את זה, אמר: זה לא מסוגל להבין פיוטים, תשחרר אותו. אני לא רוצה את הפיוטים שלכם. אתה רואה כזה פייטן משונה, עם כובע אדום, וחוטים שחורים, ומקל כזה ארוך על השלחו...

דברי התורה בעלון יהיו לרפואת מרת שולמית ברכה טובה תחיל בת הרבנית אסתר (חיה) לויזה ע"ה.

צריכים ללמוד, צריכים לטעום טעם של לימוד.

לחבב את התורה

יא. יש אומרים כשאני מכניס ילד [שטעון חיזוק] בכיתה שלי, אני נותן לו פרס, למה אני נותן לו פרס? כי הגנה שמת אותו אצל "ראש הישיבה". קודם כל, אני לא רואה את עצמי כראש ישיבה, אני רואה שיש לי כיתה. ב', יש כיתות ברמה יותר טובה ממני.⁷ זה לא שאני נותן לו פרס, אלא אני נותן לו אהבה ללימוד, לכן אני [תוך כדי השיעור גם] מספר סיפור. פעם רבי חיים מאדאר היה מתלונן: "תראו את הכיתה שלי", רבי חיותה ע"ה - רבו של אבא - היה נותן שיעורים "ארבע אמות" [שיעורים בגמרא בחבורה] לבעלי בתים, והיה נותן להם סיפורים. ואילו אני, גמרא נטו נטו. אבל כמה האהיב מהרח"ק [מורנו הרב רבי רחמים חי חיותה הכהן] את הלימוד על בעלי בתים וכמה אחרים האהיבו? הבדל שמים וארץ. אחד סיפר לי סיפור ששמע מרבי חיותה ע"ה לפחות לפני ששים שנה. בא עני אחד לפני עשיר, ומצא שהוא מונה זהובים אדומים.⁸ אמר לו: "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" (בראשית כ"ה, ל'). נתן לו אחד. אמר לו: "לא טוב היות האדום לבדו, אעשה לו עזר כנגדו" (שם ב', ח"י)... נתן לו העשיר פרוטה של נחושת, אמר לו: "הנה" ... אמר לו העני: "לא נתקררה דעתו של אדום עד שמצא בת מינו" ... (זו גמרא ביבמות דף ס"ג ע"א [ע"ש]) קיבל שני אדומים... זה חכמה. הסיפור הזה כתוב אצל האשכנזים, אבל כשהרב סיפר אותו, הוא נחקק בזכרון. צריך לחבב את התורה, לא רק ללמוד, תאהב ללמוד, יש לך נחת רוח ללמוד, זה מה שצריך לעשות.

גם תשב"ר לומדים בשבת

יב. חוץ מערבי שבתות וערבי ימים טובים בסוף הימים בבוקר ילמודו, ובימים טובים, אבל בשבת אין קורין בתחילה - לא קורין דבר חדש, כי זה קשה להם. אבל שונים בראשון - חוזרים על דברים שלמדו כבר. ואין מבטלין התינוקות אפילו לבני בית המקדש. היום לא לומדים בשבת, אבל בגר"א למדו בשבת. רבי בוגיד אמר לי שככה צריך, זו הלכה מפורשת שלומדים בשבת. אבל לא רק ללמוד, אלא ללמוד ולחבב.

שבת הלפת

יג. כדאי לקרוא את דברי ה"בן איש חי", איך הוא נותן רוגע למשפחות שנלחצות ביום ששי, ובפרט ביום ששי קצר. יש לנו שבת אחת בתוכם שנקראת "שבת הלפתא". מה זה שבת הלפתא? בדרך כלל יום ששי של פרשת וישב או פרשת מקץ הוא ערב שבת הכי קצר, ומספרים שפעם אשה אחת עצלנית קמה מאוחר ביום ששי, עד שהתכוננה ועד שהתחילה לבשל, שבת נכנסה ועדיין לא חתכה את הלפת... בקושי סיימה את הלפת, לא בישלה ולא הכינה כלום. למחרת שבת, בעלה הלך לבית הדין, נתן לה גט וברח ממנה. זהו. אז כל פעם שבא יום ששי הכי קצר, אומרים: "זה שבת הלפת" ... יש אנשים שהם תמיד תולים הכל בנשותיהם, לא, יש גם הפוך... צריך תמיד להבין את המציאות. "היום קצר והמלאכה מרובה" (אבות פ"ב משנה ט"ו). מה עושים? מכינים הכל לפני כן. פעם היו קונים את הבשר ביום ששי, בן איש חי ככה אומר (בשנה שניה פרשת לך לך הלכה ב'), והוא מתיר במקרים מסוימים לקנות בשר ביום ששי לפני התפלה, כי אם יבוא אחרי תפלת שחרית, נגמור. אז אומר הרב שבמקרה כזה "דקפצי עליה זביני", לא ימצא שום דבר, ילך ויקנה לפני התפלה.

מי שיתרגל ב"שנים מקרא" יראה שזה קל

יד. ומי שקונה בשר אחרי התפלה, לא חייב לקרוא שנים מקרא ואחד תרגום מיד אחרי התפלה, אלא אפשר לקרוא אחר כך (בא"ח שם הלכה א'). קודם כל יקנה מה שצריך. ואין שיעורים באותו יום (בא"ח שם). בן איש חי היה נותן שיעורים כל יום בשלחן ערוך אורח חיים ויורה דעה ועין יעקב¹⁰, אז ביום ששי אין שיעור. 7. א"ה. צא וראה גודל ענוותנותו של מרן רבנו הגדול זצ"ל, שעל אף שתלמידי הישיבה לדורותיהם עמלו ושקדו שנים וציפו להיות בין אלו שיבחרו ללמוד בכיתתו, הוא ע"ה אינו רואה עדיפות ללמוד אצלו או אצל אחרים [שהם תלמידיו]. עד שאינו מבין מה הטענה שהוא מכניס אליו בחורים שצריכים חיזוק! "לא מחזיק טיבנותא לנפשיה" כפשוטו ממש. זיע"א. המערכת. 8. "זהוב אדום", ככה קוראים לזה, יש "אדומים" בתשובות נודע ביהודה. 9. שיעור זה בבא"ח שנה שניה פרשת וירא נמסר ע"י מרן רבנו הגדול זצ"ל הכ"מ ביום חמישי י"ג במרחשון התשע"ב בבית מדרשו "אהבת התורה - איש מצליח" בין מנחה לערבית. שיעור זה הוקלט ונמצא באת' ישיבתנו הקדושה תכב"ץ. תשוב"ח להם. המערכת. 10. יש עד היום כתבי יד שלו בבגדאד מגילונות עין יעקב, עין יעקב שלו מלא הגהות. חלק קטן הדפיס בחייו, "בניה" ו"בן יהוידע", ויש עוד הרבה, מנסים להציל אותם. חלק הלך לאיבוד. מה לעשות?!

ולא רק שאין שיעור - המצוה של שנים מקרא ואחד תרגום היא לקרוא מיד אחרי התפלה עם טלית ותפלין, מי שיתרגל בזה יראה כמה זה קל. אין בזה שום דבר מכביד, מיד אחרי התפלה לקרוא. אתה יודע כמה פסוקים יש בפרשה. בפרשת וירא יש 147 פסוקים, לחלק אותם לחמש, [כי בדקה אפשר לקרוא חמשה פסוקים בשנים מקרא ואחד תרגום], יצא לך פחות מחצי שעה. יש חצי שעה מ"גאל ישראל" עד סוף התפלה ביום רגיל (חוץ משני וחמישי), ועוד חצי שעה של שנים מקרא. מתי גאל ישראל מחר? בשש וארבע עשרה דקות, בשבע ורבע גמרת הכל. אין עליך שום עול - אבל אדם שלא יכול, הוא ממחר, אחר כך לא ימצא צרכי שבת, יקרא אחר כך.

לעשות הכל מההתחלה

טו. ואני הכרתי זקן אחד, שמו יעקב יצחקי זכרוננו לברכה, הוא עיראקי והוא הכיר את ה"בן איש חי", כשבאתי לארץ בתשל"א הוא היה בן שמונים, והוא אמר לי: אני זוכר את ה"בן איש חי", הוא ראה אותו. והייתה לו חנות ברחוב ז'בוטינסקי 152 (משהו כזה), ושם היה מוכר ספרים ומזוזות וכדומה.¹¹ פעם ביום ששי ראיתי שהחנות סגורה, אבל יש שמה זכוכית, ורואים אותו בפנים עם טלית ותפלין. מה אתה עושה? קורא שנים מקרא ואחד תרגום! ככה היה. היום ברוך ה' אפשר לקנות בשר מתחילת השבוע, ושמים אותו במקפיא. אפשר להכין את הכל, כמעט לא נשאר כלום. החכמה היא לא שישאיר דבר בסוף, החכמה היא לעשות הכל מההתחלה. אומרים שיש הבדל בין פיקח ובין חכם, מה זה פיקח ומה זה חכם? החכם הוא שיועד להכין את הכל מראש, והפיקח עושה בסוף, ובפקחותו הוא מסתדר, עושה כל מיני חכמות. תהיה חכם ואל תהיה צודק. פיקח יודע לעשות תחבולות, אל תעשה תחבולות, תכין כשיש לך זמן. זה כלל בחיים. אבא ע"ה אומר: אם יש לך למשל מבחן, אל תחכה עד הרגע האחרון, אחר כך תגיע לרגע האחרון ותתחיל להילחץ. אל תהיה בלחץ. מעולם לא הייתי בלחץ. תביא בחשבון, מבחן ביום פלוני, כמה ימים לפני כן אתה כבר גמרת, ומה תעשה אחר כך? תחזור עוד פעם. מה תפסיד? לא תפסיד כלום. ואם אתה בטוח במבחן, תלמד משהו אחר.

תעשה לך רשימה עם ההכנות לשבת

טז. עכשיו [אומר הרב בן איש חי שנה שניה פרשת וירא (הלכה א')]: הרב חיד"א כותב (במורה באצבע אות ק"מ) שבעלות המנחה בערב שבת קודש ביום ששי הוא עת מסוכנת למחלוקת בין איש לאשתו ובין המשרתים. יש משרתים והוא כועס עליהם: לא הכנת זה, לא הכנת זה, פלאטה לא סדרת, המקרר לא סדרת, שכחת זה, מתחילים צעקות. היה פעם מג'נון אחד שבביל שבת ראה שהמקרר דולק, אז הוא כעס על הילדים שלו. כעס וכעס עד שילד בא וכיבה את המקרר... "חכם גדול". הוא לא אמר לו לכבות, רק "אמירה לגוי שבות" לא אמירה לילד... הוא רק כעס עליו - "למה לא עושים ככה?!" אתה חייב לפני שתלך לבית הכנסת להסתכל. תעשה לך רשימה - יש כאלה שתולים רשימה על המקרר עם עשרים דברים - להכין את זה ולהכין את זה ולהכין את זה.¹² להכין ניירות של שבת, להכין פלסטר אם אתה חושש שהילדים יכבו את הקונקט' בשבת בחדר שאתה רוצה שידלק, או אתה רוצה שיכבה. ילד יכנס לשירותים כבוי - ידליק אותו. או דלוק - יכבה אותו. מה עושים לזה? שמים פלסטר שנדבק חזק. כשיראו את זה, זה כבר יזכיר להם 'שבת'. וכן על זה הדרך. להכין את הכל. בליל שבת אתה רגוע, לא תביא גוי ותחפש איזו דרך תגיד לו ברמזים, והוא לא מבין...¹³ יש שגיאות כאלה. לכן הכל צריך לעשות מוקדם, בנחת ולא בלחץ.

11. פעם מצאתי אצלו מדרש רבה חמשה חומשי תורה קטן ויפה, שאף פעם לא היה לנו. מה שהיה לנו בחוץ לארץ, היה קרוע וחסר, אי אפשר לקרוא בו. אמרתי לו: בכמה זה? אמר לי: עשרים לירות. מרוב שמחה שזה דבר חדש נתתי לו מיד. אמר לי: לא, רק שמונה עשרה. אמרתי לו: אז למה אמרת לי עשרים? אמר לי: כי אולי אתה עומד על המקח, אז אמרתי עשרים שתגיע לשמונה עשרה, אבל בלבי אמרתי רק שמונה עשרה. עוד יותר טוב... 12. בין הדברים אצל האשכנזים זה 'להכין גפילטיפיש'. למה להכין אותו? בגלל שאצלם חוששים לאיסור בורר, אצלנו אין חשש כזה. מאמר מרדכי (סי' ט"ט סק"ז) קצת החמיר, ובן איש חי אמר (שנה שניה פרשת בשלח אות י'), לא, זה דרך אכילה. מותר לקרוע דג מגבו, להוריד לו את העצמות, ולהוריד לו את הכל, אלא מה? אדם יאכל עם עצמות עד שייחנק!... האשכנזים מחמירים, מאז המציאו את הדבר הזה, אוכלים דג עם סוכר שנקרא 'גפילטיפיש'. אחד אמר לי למה נקרא ככה? כי הלכות סימני דגים ביורה דעה הם בסימן פ"ג. פ"ג ראשי תיבות גפילטיפיש, זה שתי מילים - גפילטיפיש, אז זה סימן פ"ג. אנוח לא יכולים לאכול את זה ככה, 'היאכל תפל מבלי מלח' (איוב ו', ו')!... אבל זה בין ההכנות. 13. פעם הרב עובדיה (שיחיה) אמר: אמרתי לגוי, הוא לא מבין. אמרתי "אמירה לכרי שבות, אבל אמירה לחמור זה לא שבות". מה לעשות?! לא תמיד יש מקרים שאפשר לעשות את זה. למשל, הילדים לא יכולים לאכול דבר קר, ושכחו להכניס את התקע של הפלאטה.

לא יכעס וטוב לו בעוה"ז ובעוה"ב

יז. והרב מסביר **כל אדם שעושה קטטה עם אשתו ובניו ומשרתיו בודאי נראה לו שהדין עמו**, ודאי הוא צודק, מה איך יעשו דבר כזה? זה אסור. **וראוי לריב על המכשלה שתחת ידם, אבל מי שיש לו מוח בקדקדו** - קצת יתבונן - **בין יבין שאם נמצא איזה מכשול תחת ידם, הוא לא נעשה מאתם. זה לא מעשה ידיהם, אלא מעשה שטן**¹⁴. ואם השטן עומד כנגד האשה או המשרת להכשילים בענייני הבית, לעשות דבר שאינו מתוקן, מה כוחם לדחות מעשה שטן? וכי יש אדם שיכול להילחם עם השטן? אף אחד לא יכול להילחם אתו, השטן מבבל את הכל. השטן הראה לעם ישראל מטה של משה רבנו שהיא פורחת באויר (שבת דף פ"ט ע"א). אז אמרו: "כי זה משה האיש אשר העלנו מארץ מצרים לא ידענו מה היה לו" (שמות ל"ב, א). וממילא אם משה רבנו הלך לפי דעתם, עשו את העגל. מי עשה? השטן. תמיד השטן עושה. **לכן כל אדם יבין כשיראה איזה מכשול וחסרון בעניינים של הבית, לא יתן אשמה על אשתו ומשרתיו לריב אתם, אלא יתן אל לבו התנצלות הזאת שכתבנו**. לומר שזה מעשה שטן, "גער ה' בך השטן" (זכריה ג', ב), **כי אמת היא**, לא סתם אני כותב את זה. זאת אמת. **ואז ישתוק ולא יריב אתם ולא יתכעס וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא**.

אדיש נמלט מרעה

יח. בגמרא בסנהדרין (דף ז' ע"א) יש שם רשימה של פתגמים, אחד היה הולך ואומר: **"טוביה דשמע ואדיש, חלפיה בישתיה מאה"** - אשרי מי ששומע ואדיש. המלה "אדיש" פעם אף אחד לא הבין אותה, רש"י אומר אדיש שותק [ע"ש]. היום כולם מבינים, "אדיש" - לא אכפת לו מכלום, יתפוצץ העולם. "אדיש חלפיה בישתיה מאה" - מאה רעות הלכו לו [-ממנו]. **רבי יוסף חיים** מדקדק בספר בן יהוידע (שם), מה זה "ואדיש"? צריך לומר "דשמע ושתיק"? אז הוא אמר, יש שתיק ואש בוערה בלבו, הוא שומע ושותק בעל כרחו. אסור לך לדבר, אבל בלבו מוקדה, אם היינו מציירים את הלב שלו, היינו רואים שמה גיהנם... לא, מי שהוא "אדיש" לא אכפת לו מכלום. כפרה, זהו זה. פעם אשה אחת היתה בשעת לחץ, לקחה כלי, זרקה אותו ונשבר. בעלה לא אמר כלום, **אלא יצא מהבית והכניס לה פתק מתחת לדלת, כתב לה: "הפח נשבר ואנחנו נמלטנו"**... זה הכל, לא קרה כלום. "הפח נשבר" כפרה עלי, כפרה עלייך, כפרה על כל המשפחה ודי מספיק. יש אנשים רגילים ככה, נשבר כוס או משהו, אומרים "מזל טוב". למה? כי בחתונה אומרים מזל טוב ושוברים את הכוס... **כל דבר תקח אותו בקלות, יותר טוב משיבוא יותר גרוע ממנו**.

אשריך שעשית רצון בעלך

יט. **והאיש המשכיל יפקח עיניו ויראה בגמרא בנדרים** (דף ס"ו ע"ב). יש שם סיפור מאד יפה, אמרנו אותו בבוקר בהבלעה, אבל צריך להבין אותו. קטע שלם בגמרא עם סיפור כזה מצחיק... למה הגמרא מספרת אותו? כתוב שם **"בר בבל דסליק לארעא דישראל"** - בבלי אחד עלה לארץ ישראל, עשה תעודת עולה חדש, מצא שם אשה, לקח אותה, ברוך ה' בסדר גמור. אחרי שבעת ימי המשתה אמרה לו: היום מה נאכל? אמר לה: "תבשלי שתי עדשים". שתי עדשים פירושו קצת עדשים, אבל היא לא מבינה את השפה הזאת. לקחה שתי עדשים, נתנה להם קצת כמון וכרויה וכל מיני תבלין, והביאה לו שתי עדשים... אמר: זאת משוגעת זאת, טוב. אז הוא אכל לחם יבש עם שתי עדשים. למחרת אמר לה: "תבשלי [גריא]". מדה גדולה, נגיד [סאה]. כלומר אתמול בישלת שתיים, היום תבשלי הרבה. אבל היא לקחה סאה בדיוק, אתם יודעים כמה זה סאה? זה המון. "בכור" יש שלושים סאה - מאתיים חמשים קילו, לחלק את זה על שלושים - שמונה קילו. הביאה לו לאכול שמונה קילו עדשים! אוכל ענק שעוג מלך הבשן לא יגמור אותו... מה יעשה? אז הוא אכל ואכל ואכל, לפחות יאכל משהו שלא ילך הכל לאיבוד. אמר לה: תביאי לי שתי בוציני, בוציני פירוש

14. הביטוי הזה במדינות מודרניות לא יאמינו בו. מה שטן? מה זה שטן? לא מבינים מה זה שטן. הערכים כולם מדברים ככה, אומרים: "המהירות מהשטן" - ומצאתי מקור לזה ברש"י באיוב (ה', י"ג). כתוב אצלנו שהשטן מבבל את הכל, לכן אדם צריך להתגבר עליו.

אבטיחים. אבטיחים לא אוכלים עם עדשים, אלא הכוונה קישואים. (קישואים ואבטיחים שמות מתחלפים). אבל המלה "בוצינא" יש לה שני פירושים, בזוהר כתוב על רבי שמעון בר יוחאי **"בוצינא דנהורא"** - נר שמאיר. ויש "בוצינא" שפירושה קישואים. וזאת הישראלית לא מבינה שבוצינין זה קישואים, הביאה שתי נרות. מה הוא יעשה בנרות? עדשים ושתי נרות... אז הוא כעס, אמר לה: תשברי את הנרות האלה על בבא. בבא הכוונה על הדלת, (גם בערבית אומרים "בב"), אבל בארץ ישראל קוראים "דְּשָא", לא בבא. (אדם יבדוק בפסוק "ויגשו לשיכור הדלת" (בראשית י"ט ט') התרגום של דלת הוא "דְּשָא", אז יש "דְּשָא" ויש "בבא"). חשבה חשבה חשבה, מה אומר הגאון הצדיק הזה "בבא"? אה, נזכרה, יש לנו שופט סגי נהור, דיין צדיק, בבא בן בוטא... **הוא יושב דורש דברי תורה, אנשים שומעים, אנשים צמאים לשמוע תורה**, והשוטיא הזאת לקחה את הנרות האלה ושברה אותם על ראשו של בבא בן בוטא!... אמר לה: אה, מה את עושה? מישוה אחר היה צועק: מה את עושה? נבלה, תזרקו אותה לכלא... אמרה לו: בעלי אמר לי. אמר לה: בעלך אמר לך? הבין בבא בן בוטא שיש כאן חילופי שפות, שתי שפות שונות, אמר לה: **את עשית רצון בעלך, המקום יתן לה שני בנים תלמידי חכמים כמו בבא בן בוטא**. עד כדי כך בירך אותה על הדבר הזה!

אדם צריך להיות סבלן

כ. **למה חכמי התלמוד ספרו את זה? להשמיע לנו כמה אדם יהיה סבלן!** לא רק לתלמוד סבלנות של בבא בן בוטא, זו סבלנות מעל הטבע. תלמיד חכם צריך לשמור על כבודו, יש גבול לזה. אבל האדם הזה תראה, יש כאן טעות, היה אומר לה: "כשאמרת לי שתיים, מה הכוונה? לא שתיים, אלא הכוונה צלחת", ואז למחרת לא תביא לו שמונה סאין... ואחר כך בוצינין מביאה לו נרות... מה נרות? איזה נרות? את לא מבינה, אני אדבר לך בעברית. איך אתם רגילים במלה קשואין בפרשת בהעלותך? איך אתם מתרגמים אותה? כך וכך, לזה אני התכוונתי, לכן תביאי קישואין, לא תזקקי על בבא ובבא בן בוטא... מה השטיות האלה?! אדם חייב להיות סבלן, **בפרט בדברים שנשכלים בהם בני ביתו לפי תומם**. לא תמיד האשה חכמה, לא תמיד הבעל חכם, כל אחד המנטליות שלו. הרבה פעמים הם באים משתי ערים, כל אחד והשפה שלו. לכן יש מדרש משלי (פרשה ה') שאומר: **"אשרי אדם שאשתו מעירו, שמלאכתו בעירו, ותורתו בעירו"**. "תורתו בעירו" - שלא הולך למרחקים ללמוד תורה. "אשתו מעירו" - השפה שלהם קרובה. "ומלאכתו בעירו" - לא כל יום צריך לנדוד¹⁶. המלאכה בעיר, מעט וטוב. האשה בעיר, מבינים אחד את השני. ככה צריך להיות. אבל אם אדם לא זוכה לדבר הזה, צריך להיות סבלני. יש אנשים שלומדים בכולל, יום אחד לא קבלו את המשכורת לפי דעתם או לפי מה שמגיע להם, מתחילים לעשות מריבות, צעקות עד השמים. פעם אחת צועקים, פעם שניה צועקים, פעם שלישית צועקים. אדוני, תצא החוצה, לך תחפש כולל. מה אתה רוצה? אנחנו חייבים לך משהו? **תדבר כמו בן אדם. אדם חייב להרגיל את עצמו לזה**. אמר לי מישוה שהוא היה קורא כל יום איגרת הרמב"ן! אמר: **"קראתי אותה אלף פעם!"**. הוא לא עשה חשבון, אבל קרא ככה כל יום כל יום, עד שהתרגל לדבר בנחת. אומר כאן הרב: **כי לפי מזג וחומה האדם, היה צריך לכאורה שאותו האיש יכנה ויקללנה ויגרשנה על הפתיות שהיתה בה**. מה הטפשות הזאת? אמרתי לך

15. הוא נשאר לפליטה מכל חכמי ישראל. הורדוס היה משוגע, הרג את כל חכמי ישראל והשאיר את בבא בן בוטא, ועוד סימא לו את העיניים. נבל היה. יום אחד בא אליו מחופש. אמר לו: תראה אדוני, הרשע הזה הורדוס העבד האדומי הרג את כל החשמונאים [ואת כל חכמי ישראל]. תקלל אותו. אמר לו: לא, כתוב בקהלת (י', כ') **"גם במדער מלך אל תקלל"**, אסור לקלל. אמר לו: הוא בכלל לא ראוי להיות מלך. אמר לו: הפסוק ממשיך "ובחדרי משכבך אל תקלל עשיר". אמר לו: תקלל אותו בלחש שאף אחד לא ישמע. אמר לו: "כי עוף השמים יוליך את הקול" (שם). אמר לו: אני הורדוס! אם ידעתי שכל כך אתם נזהרים שלא לקלל אנשים כמוהו, לא הייתי עושה את זה. (ב"ב דף ד' ע"א).

16. יש אחד שכל שבוע נוסע לאמריקה. נוסע ביום ראשון וחוזר ביום חמישי, כי שמה העבודה שלו. הוא מרויח הרבה ברוך ה', אבל אלה חיים?! כל השבוע הוא בנדרים ובמרחקים. ומה יעשה אדם שהוא נוסע לחוץ לארץ? המוח שלו מסתחרר שם בגלל ההפרש של שבע שעות. השעון הביולוגי שלו לא מסתדר. אז יש לו עצה טובה, הוא עולה למטוס (זה אדם שראיתי אותו), מבקש יין, מביאים לו יין בהכשר - בהשגחה. שותה, ונרדם שבע שעות. מגיע הזמן, הוא לא מרגיש שהזמן עבר, ועושה כך אותו דבר כשהוא חוזר. אבל זה לא חיים.

מוקדי מכירת ספרי מכון אורח צדיקים ברחבי הארץ:

מוקד מרכזי מושב ברכיה מוסדות "חכמת רחמים" 08-6727523 / 9105* שלוחה 6

תחנות	יחסיים	קריית נתן	כפר שבע	חול אביב
הרב יצחק חידד • הספרייה הספרדית רח' הרב משה כהן • נבעת שאול רח' קהתי	חשונה סהורה 052-4122763	ישיבת "כסא רחמים" רח' עזריאל 24	ביתאום עם המוקד בברכה	ביתאום עם המוקד בברכה
052-767-9513	052-767-9513	052-767-9513	052-767-9513	052-767-9513
054-844-4466	054-844-4466	054-844-4466	054-844-4466	054-844-4466

וסיפורים ופרשת שבוע, עד שעשו שלום. השטן רואה את זה ואומר: טוב, שבת הבאה אני כבר אעשה מחלוקת. שבת הבאה שוב פעם בא רבי מאיר. שבת שלישית עוד פעם בא רבי מאיר. עשו שלום. לא יצאו משם עד ששמע שהשטן אומר: "אוי לי שרבי מאיר גירש אותי מהבית" - "ווי דאפקיה רבי מאיר לההוא גברא מביתיה". נמצא מי שמקפיד ועושה מריבה מחזק ידיו של השטן, הוא מחפש את זה. ולהיפך - מי שעושה שלום - מגרש את השטן, וגבר ישראל. ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

שתי עדשים - שתי עדשים! אני אוכל שתי עדשים! מה הוא יתוש?! עם כל זה סבל ושמר לפיו מחסום והשיב ידו מעשות רע. הרב משבח אותו, למעשה לא מגיע לו שבח. הוא היה צריך גם להסביר לאשתו: התכוונתי כך וכך, בנרות התכוונתי כך וכך, הוא בסדר קצת.

מי שמקפיד ועושה מריבה בביתו מחזק ידי...

כא. והביא הרב סיפור מהגמרא (גיטין דף נ"ב ע"א) על אותם אנשים שהשטן מתגרה בהם, כל ליל שבת עושה מריבה ביניהם. רבי מאיר שמע שיש עיר אחת שיש

שם זוג אנשים - ואולי כמה זוגות - שהם עושים מריבות, ליל שבת משתגעים. מגן אברהם אומר (סי' רע"א סק"א) שהמזל של השעה הראשונה בשבת מאדים, ומאדים זה מזל לא טוב, לכן אומר הרב תלך מהר הביתה ותעשה קידוש, אל תאחר. יש כאלה עושים שיעור. שאלו אותי על זה, אמרתי אם אנשים מוכנים לשבת בשיעור, כי היום קצר, ולפעמים עדיין יש דברים שהם לא מוכנים, בסדר. אבל אם זה לא ככה, האשה תישן, הילדים ישנו, הנרות יכבו. מי שבא [לשיעור] בא, ומי שלא בא עושה טובה... לא חייבים לתפוס אנשים בכח לשיעור. אז מה עשה רבי מאיר? הלך שמה שלש שבתות, כל שבת הולך ומתארח אצלם, והם מתביישים. רבי מאיר נמצא כאן. ולרבי מאיר יש שלש מאות משלים¹⁷, אז הוא אומר להם משלים

17. אומרת הגמרא בסנהדרין (דף ל"ח סע"ב) שהיו לו שלש מאות משלי שועלים, עד ימי רבי יוחנן - שני דורות אחריו - נאבדו להם הכל, נשארו רק שלשה משלים כל כך יפים, ורש"י מביא אותם בסנהדרין.

בשורה טובה תרשן עצם! מכון "אורח צדיקים" שמה לבשר לציבור הקדוש כי לקראת הילולתו של גאון עוזנו ותפארתנו המאור הגדול רבי ישועה בסיס זיע"א גדול חכמי תוניסיה

עומדים אנו להוציא ספר מפואר
שיפרוש לראשונה ביד אמן את
כל תולדותיו ורובי נפלאותיו
בעריכה מהודרת בניקוד מלא
ובצבע מרהיב

המעוניינים לזכות להנציח את יקיריהם
לעילוי נשמה, לרפואה שלמה וכיוצא,

יוכלו לפנות לטלפון: 08-672-7523

בסיעתא דשמיא יצא לאור ספר

"אשכול הכופר"

סיפורים - מכתבים נדירים - עובדות - הנהגות
על מרן רבינו רבי רחמים חי חויתה הכהן זצוק"ל

שני חלקים
יותר מאלף עמודים
מלאי צבע

דברי מרן הגר"מ מאזוז זצ"ל לאחד מקרובי משפחתו לאחר שקרא את הספר:
כבר מספר ימים שלא הצלחתי לישון עקב יסורי הרבים, אך לאחר שקראתי את
הספר אשכול הכופר וכ"כ נהנתי נתן מזור למכאובי וב"ה נרדמתי למספר שעות!
מעולם לא קראתי ספר כזה שהוא כ"כ מיוחד!

ניתן להשיג את הספר אשכול הכופר ושאר ספרי המכון ב:
הפצה ראשית: 9105* שלוחה 6. וכן דרושים נציגים להפצה

נתיבות: הרב יהודה חדד 0527679513 • הרב משה כהן 050-4104217 ירושלים: הספריה הספרדית
רחוב דוד 4 02-5372265 • ג. שאול 054-8449460 אשקלון: חנות מוריה 08-6750841 קרית נת:
מחשבה טהורה 050-4122763 בני ברק: ישיבת כסא רחמים רח' עוזיאל 26 באר שבע: 0523953805

מתוך שיחותיו ודרשותיו של מורנו ראש המוסדות
הגאון הגדול רבי חנואל כהן שליט"א
ראש ישיבת 'לבנימין אמר' ברכיה

לראות ולקחת מוסר

(מתוך הספר "שמחת התורה")

ויבאו שני המלאכים סדמה בערב ולוט ישב בשער סדם וירא לוט ויקם לקראתם וישתחו
אפים ארצה (בראשית י"ט, א').

הכנסת אורחים

שלושה מלאכים באו לבקר את אברהם. האחד בשר שעתידיה שרה ללדת בן לאברהם, השני רפא את אברהם מכאבי המילה, והשלישי הלך להפך את סדום. אותו מלאך שרפא את אברהם, לאחר מכן היה צריך ללכת להציל את לוט.

המלאכים באו בערב להציל את לוט, אבל רק אחר שעלה השחר, הוציאו את לוט ומשפחתו והפכו את העיר. שואל רבנו **אור החיים** הקדוש: מדוע המלאכים המתינו עד הבקר כדי להפך את סדום, למא לא הפכו מיד כאשר הגיעו אליה בערב? ומתוך, אמנם לוט נצל בזכות אברהם, אבל לא היה די לו להתלות על זכויותיו של אברהם, היה צריך גם את זכות עצמו. אמרו המלאכים: ננסה אותו, אם יכניס אותנו ויעשה הכנסת אורחים כמו אברהם, אזי תהיה לו זכות משלו ויוכל להציל. לכן המתינו עד הבקר.

השופט עשה רפורמה...

אמרו רבותינו (בראשית רבה פרשה נ' אות ג'), שבאותו יום קדם שהגיעו המלאכים אל לוט, נתמנה לוט לשופט בסדום. לאחר שקבל את המלאכים לביתו, יצאה שמועה בכל סדום: "לוט השופט עבר על חסי המדינה! הוא צריך להעניש! באו אליו שוהים בלתי חקיים!"... מיד: "ואנשי העיר אנשי סדם נסבו על הבית מנער ועד זקן כל העם מקצה" (פסוק ד'). לא באו כמה ארחי פרחי, אלא כל העם באו ללוט ובקשו להוציא אליהם את האורחים. כדי להתעלל בהם.

אמר להם לוט: "אל נא אחי תרעו. הנה נא לי שתי בנות אשר לא ידעו איש אוציאן נא אתהן אליכם ועשו להן כטוב בעיניכם רק לאנשים האל אל תעשו דבר כי על כן באו בצל קינת" (פסוקים ז'-ח'). אבל הם לא הסכימו לדבריו, והתקבצו לשבר את הדלת. תוך כדי ההתקבצות שלהם, פתאום: "ואת האנשים אשר פתח הבית הכו בסגורים מקטן ועד גדול וילאו למצא הפתח" (פסוק י"א). המלאכים עשו את כל המתאספים עוירים, ולא ראו היכן הדלת בשביל לשבר אותה.

עור חשוב כמת

שואל **רבנו עובדיה ספורנו** שאלה גדולה. אנשי סדום ראו מול עיניהם את הנס הגדול איך נהפכו כלם לעוירים, אחרי נס כזה גדול, מדוע המשיכו לחפש את הפתח? הם לא הבינו שמדבר באנשים לא אנושיים? אלא מתוך על פי מה שאמרו חז"ל (ערובין דף י"ט ע"א): רשעים אפלו על פתחו של גיהנם אינם חוזרים בתשובה. אף על פי שאנשי סדום הרשעים ראו את יד ה' כאשר הכו בסגורים, עדין עם כל זאת לא חזרו בתשובה.

מומרים באידאולוגיה

על פי זה מת'שבת עוד שאלה. אנשי העיר גיננה היו רעים וחטאים, ואמר הקדוש ברוך הוא ליונה הנביא: "לך תגיד לגיננה, שאם לא יחזרו בתשובה אני הופך את ארצם" (על פי יונה א', ב'). לעצמת זאת כאן אברהם אבינו איש החסד מבקש לרחם על סדום, וצריך להבין, מדוע אברהם שרצה להציל אותם, לא אמר להם שיחזרו בתשובה? ומדוע ה' לא שלח אותו להחזיר אותם בתשובה?

אבל על פי מה שאמרנו, אפשר לומר שכנראה הם היו כל כך רשעים גדולים, שהקדוש ברוך הוא ידע שלא יחזרו בתשובה, כי מתוך שהתמידו ברשעם, בטלה מהם הבחירה, וגם אם ידברו אתם הם לא יחזרו בתשובה. יש אנשים שנקראים "מומרים לתאבון", דהיינו שהיצר שכנע אותם שהם ירויחו מהעברה, ולכן עושים אותה. אבל יש אנשים שהם "מומרים להכעיס", הם מופרים בכל דבר של תורה וקדשה, ומתנגדים בכל כוחם לאמונה. גם אם לא יהיה להם חשק לעשות את העברה, הם יעשו אותה כדי להכעיס את הקדוש ברוך הוא חס ושלום. אנשים כאלה קשה להחזיר בתשובה, מה שיצידו להם הם מיד ינסו לסתור ולפרוץ, ובעקבות טענות של הכל כך היה בסדום, היה להם עקרון שהחזיקם שולטים וחלשים נופלים. אם יראו אדם חלש ירגנו אותו, יראו אדם עני לא יתנו לו לאכל, כך זה בשכל העקום שלהם, ובגלל שבאו בשם ה"אידאולוגיה" שלהם, קשה מאוד להחזיר אותם בתשובה.

כך היה החתנים של לוט. המלאכים שאלו את לוט: "עד מי לך פה?" ענה לוט: "יש לי חתנים בעיר". ואז:

"ויצא לוט וידבר אל חתניו לקחי בנותיו ויאמר קומו צאו מן המקום הזה כי משחית ה' את העיר ויהי כמצחק בעיני חתניו" (פסוק י"ד). החתנים שלו ודאי שמעו שכל אנשי העיר הכו בסגורים, אבל לא לקחו מוסר. גם הם כל כך אחרזו ברשעם, עד שלא היה דרך להוכיח אותם.

שעשה לי נס

פעם הגאון הרב **שלמה זלמן אוירבך** זצ"ל נסע עם נהג מונית, ופתח הנהג ואמר: "כבוד הרב, מי שיאמר לך שהוא לא מאמין, שלח אותו אלי". שאל אותו הרב: "מדוע? הרי אתה לא נראה שומר תורה ומצוות?" ענה הנהג: "אספר לך. כשהייתי בצבא, היינו יושבים בשדות הפתוחים, ולילה אחד נכרך על אחד החילים נחש ארסי. החיל עמד על מקומו ולא ידע מה לעשות, הנחש יכול להכיש אותו בצנאר! וגם אנחנו לא יכלנו לעזר לו הרי אם היינו יורים בנחש, היינו חלילה גלולים לפגע בחבר שלנו. החיל קפא על מקומו, וכאשר הגיע הנחש אל מול פניו, זעק בקול: 'שמע ישראל ה' אחד!'. הנחש כאלו שמע את זה, ומיד ירד מהחיל ונעזב אותו לנפשו. מאותו הזמן הבחור התחיל להתחזק, עד שחזר בתשובה שלמה".

שמע הרב את הספור ושאל: "ואם ראית בעיניי שיש אלקים, מדוע אתה לא חוזר גם בתשובה?" אמר לו הנהג: "מחילה הרב, מה הקשר אלי? הנחש אפלו לא התקרב אלי...". כאשר רואים נסים זה אמנם מפעים ומרגש, אבל מנסים לא חוזרים בתשובה, מי שלא ירצה לחזור לא יעזרו כל הנסים והמופתים. כך אנשי סדום ראו שכלם הכו בסגורים, אבל לא נתנו לבם לשוב בתשובה.

הפתרון מול היצר הרע

ומה הפתרון מול היצר הרע? להתמיד בלמוד התורה, וכמו שמוכא בגמרא (קדושין דף י"ב ע"ב): בראתי יצר רע בראתי לו תורה תכלין. כתב הרב **פלא יועץ** בשם מרן רבנו **חיד"א** ע"ה, שמה שאמרו שהתורה היא תכלין ליצר הרע, אין הכוונה ללמוד תורה בלבד, יכול להיות מח עם תורה ויצר הרע, אלא כוונת רבותינו ללמד בספרי תורת המוסר, לעסק בדברים שמשפרים את הלב ומעוררים את האדם.

בנינו ערבים בעדנו

אמרו רבותינו (מדרש תנחומא פרשת ויגש אות ב'), תינוקות של בית רבן הם הערבים של עם ישראל שילמדו תורה. לפני כמה שנים היתה תאונה טראגית מאד באשקלון, שמומש רואים שזו גזרה משמים, תאונה לא מציאותית כלל. ילד שאביו תלמיד חכם מזה הרבים, נסע באופניים על המדרכה עם חברים, ואמו בקשה שישוב לבית. הוא הגיע למרחק של שלוש דקות מהבית, ותוך כדי נסיעה, מעד מהאופניים ונפל על הכביש. בדיוק באותו רגע הגיחה משאית גדולה מהכרך, ולא תקום פעמים צרה, הילד נפל לבין הגלגלים של המשאית ונדרס. ההסתברות שבדיוק כשהמשאית תסתובב הוא ימעד מהאופניים ואף יגיע לכביש, זו הסתברות רחוקה מאד אבל כך קרה, גורא ואים!

רואים שזו ממש גזרה קשה, תינוק של בית רבן שהלך כפרה על הדור. אמרו רבותינו (מדרש תנחומא פרשת ויגש אות ב'): אמר הקדוש ברוך הוא לעם ישראל כשקבלו את התורה: "מי ערב לי שתקימו את התורה?" אמרו לו: "אבותינו!". אמר להם ה': "אבותיכם בעצמם צריכים ערבים". חזרו עם ישראל ואמרו: "אם כן אז בנינו". שמע ה' והסכים לזה. וזה מה שאמר הפתוב: "מפי עוללים ונקים יסדת עז" (תהלים ח', ג'). שהתורה שנקראת "עז" (עיין ליקוט שמעוני פרשת בשלח רמז רנ"א) נוסדה בזכות העוללים והיונקים. אם כן הערבים שלנו אלו תינוקות של בית רבן! אנחנו רוצים לשמר עליהם, ולכן צריכים ללמד ולנצל את הזמן להרבות תורה כמה שיותר, וכך תהיה שמירה על עם ישראל, והקדוש ברוך הוא יבטל מעל עם ישראל גזרות קשות ורעות.

יהי רצון שנזכה כלנו לרפואה שלמה לבשורות טובות ולגאלה שלמה במהרה בימינו, אמן כן יהי רצון.

הושלמה הסדרה!

"שמחת התורה" על פרשיות השבוע
מאוצרו הגדול של
הרה"ג חנואל כהן שליט"א
ראש ישיבת 'לבנימין אמר'
וראש מוסדות 'חבמת רחמים' בברכה
וב דרשות ופנינים יקרים על סדר הפרשיות
מיסודם על אדני פנ ספארי מופת
שום לכל נפש דכונים כגדולים.

מגילת עד הבית

למען הספר

"כי יש שכר לפעלתך וגם ה' וישבו מארץ אויב"

צריך לדעת שזכותה של רחל אמנו גדול עד מאד, השבוע היה יום האזכרה של רחל אמנו. שלשת אלפים וחמש מאות שנה מפרדים בינינו, וזכותה קמית עד היום הזה. ראיתי מאמר שכתב אחד האברכים שלנו באחד הפרקים של 'ויען שמואל', הוא מביא שם איך דבור רש"י פקדונות ויחי החזיר בתשובה (לא תשובה שלמה, חצי תשובה) את אחד המתבוללים הגדולים. היה מתבולל אחד, שמו 'מקס נורדוי'. הוא היה חברו של הרצל, ושיניהם היו מתבוללים, לא ידעו את עמם ואת ארצם. וזה מקס היה רופא ילדים, אחרי שנים כשנוסדה תנועת הציונות הוא היה מדבר ונואם בחדר, ופתאום נתן וגם, ואמר בו: "ושובנו בנים לגבולם". ועוד פעם: "ושובנו בנים לגבולם". וישבו בנים לגבולם. אמרו לו: מאיפה למדת את זה? הוא היה מתבולל לגמרי. אמר להם: למדתי את זה מילד בן שמונה שנים. הילד הזה בא מפולין, ואמו הביאה אותו אלי כשהוא לא הרגיש טוב. אמרה לי: זה חדשים הוא קודם מחם. אמרתי לאמו: הוא מבין צרפתי? אמרה לי: לא, רק יידיש. אמרתי לה: את עושה לא טוב, צריך ללמד קצת משפת המדינה. לא יתכן. והיא אמרה: לא, אנחנו לא לומדים שפת המדינה, אנחנו לומדים תורה ביידיש. ככה גדלנו, ככה אבא שלנו, ככה קלנו. טוב, התחיל לדבר עם הילד (הבן אדם הזה, ד"ר מקס נורדוי, יודע קצת יידיש, כי הוא יודע גרמנית, וגרמנית ויידיש קרובים), ואמר לו: מה אתה לומד? אמר לו: אני לומד חמש. מה למדת השבוע? אמר לו: למדתי את הפסוק (בראשית מ"ח, ו'): "ואני בבאי מפדון מטה עלי רחל בארץ כנען בדרך פעוד כפרת ארץ לבוא אפרתה, ואקברה שם בדרך אפרת היא בית להם". והמורה שאל: בבביל מה יעקב מספר דברים כאלה ליוסף? להפך, הוא בא לבקש ממנו שיקבר אותו בארץ ישראל, למה יספר לו שהוא קבר את אמו באמצע הדרך באפרת? אז הוא אמר לנו שיעקב אמר ליוסף ככה: אני יודע שיש בלבך עלי שלא טפלת באמא שלך כמו שצריך [ולא קברתי אותה במערת המכפלה], אבל תדע לה שעל פי הדבור קברתי שם, כי גיע זמן שידוב ובזראדן שר הצבא של נבוכדנצר,

ויקח את היהודים, יענה אותם והם יחפים ערומים, רעבים וצמאים, ויבזים ואין מי שישומע להם, עד שיעברו דרך אפרת [במקרה] של רחל אמנו, ורחל אמנו תעמד ותתפלל עליהם. ותאמר: רבוננו של עולם! אני ותרתי על כבודי, אני מסרתי את הסימנים שנתן לי יעקב לאחותי לאה שלא תתבטל, ואתה רבון העולמים כואב לה על אלה שעושים עבודה זרה? מה היא עבודה זרה? כלום, אפס! למה אתה מקנא [וכוונתו] בדרך הזה? והקדוש ברוך הוא נשבע לה: "פה אמר ה' מנעי קולך מבכי ויעינך מדמעה כי יש שכר לפעלתך וגם ה' וישבו מארץ אויב". (ירמיה ל"א טו). בזכות זה הבטיח לה שאגיע זמן שעם ישראל יחזר לארץ ישראל.

אמר הרופא הזה: אני שמעתי את זה, סמרי שגרותי! אמרתי: מקס, מקס, מה אתה עושה? אתה לומד היסטוריה של אמות העולם, של נפוליאון ושל מופוליאן ושלפולין... ואת ההיסטוריה של עמך אתה לא יודע? איך אתה יכול לשמור דברים כאלה בשלל נפש? מאז החלטתי לדבר תמיד טוב על עם ישראל. הוא לא חזר בתשובה, אבל התחיל להתחכם לעם ישראל. דבור אחד של רש"י שיצא מפי ילד בן שמונה או בן עשר שנים (הוא מספק בן כמה הוא) השפיע על אחד חלונני ומתבולל שיחזר לצור מחצבתו. פעם רצו לותר על ארץ ישראל, היתה תכנית שהאנגלים הציעו אותה, אמרו: נתן לכם "תכנית אנגדה". מה זה אנגדה? אי אפשר להפסד לארץ. יש שם הרבה ערבים, תקחו מקום נדח, שמו "אנגדה" ותשבנו שם. והיהודים שאתהב את ארץ ישראל לא הסכימו, הלכו בתוך הקונגרס הציוני, ישבו בפניה בארץ [ברצפה] וקראו: "על נהרות כבל שם לשבנו גם בינינו". והמקס הזה הלך אליהם, ואמר להם: אל תדאגו, לא נחליף את ארץ ישראל באנגדה, רק ארץ ישראל! והיתה סיעתא דשמיא שברוך ה' אחרי כמה שנים, ואחרי עמל וטרח זכינו היום להתאחד בארץ ישראל, ואנחנו יושבים כאן שמונים שנה, וכל האויבים נרשו מאתנו. ובאים עכשו הרשעים האלה וחושבים שהם יעשו מה שיצאו. הנה המטירו עלינו, אבל הקדוש ברוך הוא ימטיר עליהם כפלי כפלים, "ימטר על רשעים פחים, אש וגופרית ורוח זלעפות מנת פוסם" (תהלים י"א, ו'). על רשעים פחים אש ר"ת ערפא, וגופרית - התיי האחרונה ביחד זה ערפאת... (בית נאמן גליון 381 אות ב').

הלכה נאמנה

כי הבן איש חי אומר שלא מספיק שהוא מכון לשמה, אלא גם יזהר לומר בפיו קדש: "הריני מטיל ציצית אלו לשם מצות ציצית", כי יש אומרים כל דבר שצריך כוונה, צריך להוציא הכוונה בשפתיו. (בית נאמן גליון 481 אות ז')

בפרשת חיי שרה פעם היינו מפסיקים [במנחה של שבת, בשני וחמישי]: "ויענו בני חת את אברהם לאמר לו" (בראשית כ"ג, ה'). מה "לאמר לו"? המשך יבוא... תחכה עד שיעלה השני, לא כדאי לעשות ככה. אלא עשיתי להן סימן - ז' ה' ד', שבעה פסוקים ראשונים לכהן, חמשה פסוקים ללוי, וארבעה פסוקים לישראל. ככה לא יהיה "המשך יבוא", ולא יהיה חצי הדברים. איך אתה אומר "ויענו בני חת את אברהם לאמר לו" - חכה, עד שיעלה השני - "שמענו אדוני". לא לעשות ככה. והאשכנזים מפסיקים כמו שאמרתי, זה יותר נכון. שבעה פסוקים בפרט הראשון מסתמים: "ויקח אברהם ויפתחו לעם הארץ לבני חת" (שם פסוק ז'). אחר כך חמשה פסוקים: "ויפתחו לבני עם הארץ" (שם פסוק י"ב), אפשר להפסיק שם. ואחר כך בסוף הקטע האחרון: "עובר לסוחר". (בית נאמן גליון 434 אות ה').

בן איש חי שנה ראשונה (פרשת לה לה הלכה ג'): אם הטיל ישראל ציצית בבגד שלא בכונה, כלומר, שלא התכוון לשם מצות ציצית, יש פוסלים ויש מכשירים, והלכה כסברת הפוסלים. מה שאנחנו רגילים אצל מרן [השלחן ערוך], יש ויש [שתי דעות], שהראשון מובא בשם "יש אומרים" והשני בשם "יש אומרים", הלכה כיש בתרא [כלומר כה"ש אומרים]. אבל פה [בבן איש חי] הפוך, הוא התחיל בפוסלים - והלכה כדעת הפוסלים. ולכן צריך להתייר ולחזר ולתלותם פעם שניה לשם מצות ציצית. וגם זה שבת שאי אפשר לעשות פו, ויכל לסמך על המתירים באותו היום דוקא, ואחר שבת יתקן הטלית, אבל לא יברך. אם בן כמה יסמוך? כי לכאורה אם זה פסול, אסור ללכת עם זה בשבת. טלית שיש בה ציצית פסולים, אסור לטלטל אותה כי אסור ללבוש אותה (סי' י"ג ס"א). אבל לא, כאן אפשר לסמך, בנראה מעקר הדיו אפשר לסמך על המקשרים [אך עין הלכה בדיוק סי' י"ד ס"ט ובשעה צ"ע שם], אבל בן איש חי חושש לגבי ברכות [ועין בשו"ע סי' י"ד ס"ב ובאחרונים שם]. לכן כל אדם יזהר שמי שיעשה לו את החוטים, צריך להיות אדם ירא שמים, מחזק בכשרות ובקיי ויודע לכוון לשם מצוה, ולעשות כל הדברים מתקנים. לפעמים אני נותן לבחורים מהישיבה לעשות,